

Дунас Н.В., Баховская Т.В. Современное состояние и перспективы кредитования банковскими учреждениями сельскохозяйственных товаропроизводителей

Проанализированы современное состояние и проблемы кредитования сельскохозяйственных товаропроизводителей в Украине; выявлены особенности кредитных отношений сельскохозяйственных предприятий с коммерческими банками, определены тенденции развития и дальнейших взаимоотношений банков с сельскохозяйственными товаропроизводителями.

Ключевые слова: банковское кредитование, агропромышленный комплекс, кредитный кризис, динамика кредитования, сезонный разрыв.

Dunas N.V. Bakhovska T.V. Current status and prospects of lending by banking institutions for agricultural producers

The article analyzes the current situation and problems of financing agricultural producers in Ukraine revealed features of farm credit relations with commercial banks, identified trends and future banking relationships with agricultural producers.

Keywords: bank lending, agriculture, credit crunch, credit dynamics, seasonal gap.

УДК 368.02

*Доц. М.В. Корнессе, канд. екон. наук –
Дніпропетровський НУ ім. Олеся Гончара*

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Визначено складові елементи концептуальних засад розвитку страхової діяльності, чинники впливу на процес їх формування. Наведено можливі стратегії розвитку вітчизняного страхового ринку. Визначено характерні особливості глобалізації страхових відносин. Сформовано концептуальні засади розвитку страхової діяльності в умовах глобалізації.

Ключові слова: страхова діяльність, страховий ринок, страхова компанія, концепція, розвиток, стратегія, глобалізація.

Вступ. Перспективний розвиток вітчизняної страхової діяльності може розвиватися у формі декількох сценаріїв, що відповідають сподіванням різних груп суб'єктів економічної системи. У сучасних умовах господарювання необхідною є розроблення низки концептуальних засад розвитку страхової системи, які будуть висвітлювати перелік цілей, завдань та черговість їх вирішення, інституційні перетворення, інноваційні аспекти у розвитку суб'єктів страхової діяльності. Ці концептуальні засади повинні враховувати економічні інтереси суб'єктів страхової системи та слугувати фундаментальною базою під час розроблення як тактичних, так і стратегічних перспектив страхової діяльності. Зазначимо, що ідеальної, збалансованої, задовольняючої усі групи суб'єктів страхування, системи концептуальних засад розвитку страхової діяльності не існує. Необхідність розроблення адаптованої до сучасних умов економічного розвитку системи концептуальних засад розвитку страхової діяльності зумовлює актуальність теми цього дослідження.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблему розвитку страхового ринку дослідили такі вчені, як Ю. Баглюк [1], К. Багмет [2], В. Базилевич, О. Барановський, А. Бутенко [3], А. Вагнер, Т. Васильєва [6], О. Вовчак, І. Д'яконова [4], О. Заруба, М. Клапків, О. Козьменко [6], М. Мних, П. Мюллер, С. Осадець, Р. Пікус [10], В. Пластун [11], В. Плиса [12], Н. Приказюк [13],

Л. Рейтман, В. Фурман, В. Шевченко [15] та інші. Проте недостатньо обґрунтованими є можливі концептуальні засади розвитку страхової діяльності в умовах глобалізації, що будуть адаптовані саме до сучасних умов господарювання.

Постановка завдання. Метою роботи є проведення системних комплексних досліджень для подальшої побудови ряду концептуальних засад розвитку вітчизняної страхової діяльності в умовах глобалізації, які, водночас, сформулюють основу для розробки стратегії вітчизняного страхового ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концептуальні засади розвитку страхової діяльності охоплюють результативну (описує бажані кінцеві результати такої діяльності, які планується досягнути) та забезпечувальну складову (відображає бажані параметри стану й функціонування страхової системи загалом). Результативні цілі забезпечують довгострокові умови досягнення таких пріоритетів: створення і підтримання вже існуючого потенціалу, відповідного інституціонального середовища розвитку страхової діяльності; надійність захисту страхової системи від низки загроз (як зовнішніх, так і внутрішніх). Сформульовані результативні цілі можна досягнути на практиці спільними зусиллями держави, страхового бізнесу й суспільства. Зміст результативної складової впливає на форму представлення відповідних цілей, які подаються у вигляді сукупності цільових показників.

Ефективно сформовані результативні та забезпечувальні складові концептуальних засад дають змогу побудувати змістовну та, у майбутньому, успішно реалізовану стратегію розвитку страхової діяльності. Ці складові, формуючи вектор розвитку страхового ринку, окреслюють межі пошуку засобів досягнення успіху в такому розвитку, дають змогу підвищити ефективність реалізації стратегії такого розвитку і виступають підґрунтям для оцінки дій суб'єктів страхової системи.

Деталізований аналіз формулювання результативних та забезпечувальних цілей у ймовірнісних стратегіях розвитку страхової діяльності дає підстави обґрунтовано стверджувати про те, яка дійсно стратегія розвитку реалізується (чи дійсно може бути реалізована) на страховому ринку.

Цільові показники відображають зміст відповідних цілей, а їх значення – конкретні їх характеристики, фіксуючи при цьому стан справ та орієнтуючи дії різних суб'єктів страхової системи на досягнення цілей, якщо це відповідає їх економічних інтересам. У разі невідповідності економічних інтересів суб'єктів страхової системи сформованим цілям, проводять відповідне для цього їх стимулювання з метою досягнення стратегії розвитку страхової діяльності. Для тих характеристик цілей, яким не можна задати бажані значення, вказують бажаний напрямок їх змін із використанням показників-індикаторів. Зазначимо, що структура цілей та їх вимірники не можуть переноситися з однієї стратегії розвитку страхової діяльності в іншу. Реальний сценарій розвитку страхової діяльності спиратиметься на стратегію, сформовану внаслідок комбінації дій всіх груп суб'єктів страхової системи. Можна, наприклад, виділити стратегію, спрямовану на інерційний посткризовий розвиток страхової діяльності (базується на відмові від радикальних змін й інновацій, передбачає переважно тактичне маневрування між групами економічних інтересів суб'єктів страхової системи) або спрямовану на модернізацію страхового ринку (передбачає зміну пріоритетів,

модернізацію інституційних механізмів, які відповідають за якість страхової системи, її державне регулювання, формує траєкторію зміни інститутів й економічної політики, що синтезує поточний стан з бажаним). Стратегія модернізації реалізується на основі інституційних реформ, які підштовхують страховий ринок до зростання (за або без участі держави), або проектних реформ (передбачають інтенсифікацію вкладень у конкурентоспроможні сектори страхування; доходи від реалізації відповідних проектів йдуть на забезпечення модернізації галузей страхування). Рушійною силою у розробленні та реалізації стратегії страхової діяльності повинні стати суб'єкти страхової системи. Варто враховувати зарубіжний досвід проведення інституційних перетворень у країнах, що успішно пройшли цей етап, розробляючи на своїй території стратегії модернізації (разом з прогнозом екзогенних параметрів і результатами моделювання вітчизняної страхової системи). У страхової системи, що розвивається, є тільки перевага – можливість запозичення вже створених інститутів, методів управління і технологій страхування. Під час розроблення відповідних концептуальних засад треба врахувати аспект запозичення, який буде покладено в основу стратегії страхової діяльності. Стимулювання зростання страхового ринку при поступовому поліпшенні інститутів може призвести до успішної модернізації внаслідок того, що причинний зв'язок між зростанням й інститутами – двосторонній (поліпшення інститутів сприяє зростанню, швидке зростання полегшує вдосконалення інститутів). Інституційна траєкторія буде перспективною, якщо вона буде узгоджена з рядом обмежень і передбачати механізми стимулювання змін страхової інфраструктури.

Під час формування системи концептуальних засад розвитку страхової діяльності враховують властиві їй різноманітні загрози (як внутрішні, так і зовнішні), спроможність адаптуватися до змін умов (внутрішніх, зовнішніх).

Обґрунтовуючи концептуальні засади розвитку страхової діяльності, необхідно враховувати важливість виконання страховою системою соціально-економічних функцій. У процесі розроблення концептуальних засад розвитку страхової діяльності треба враховувати глобалізаційний аспект.

Глобалізація відносин у страховій сфері виступає процесом стирання бар'єрів (законодавчих, економічних) між страховими системами, який відбувається під впливом змін у світовій економіці та формує, відповідно, глобальний страховий простір.

Глобалізація світового страхового ринку відбувається з урахуванням таких тенденцій розвитку: конкуренція між крупними транснаціональними страховиками; капіталізація та концентрація страхового (перестрахового) капіталу, формування стратегічних альянсів між компаніями, об'єднання страховиків для формування міжнародних страхових компаній; злиття страхового та банківського капіталів; формування єдиного міжнародного страхового законодавства; адаптація вітчизняних ринків до специфіки міжнародної торгівлі страховими послугами; поява інноваційних страхових продуктів; використання інформаційних систем і технологій у страхуванні; розвиток нових механізмів передачі страхових ризиків; впровадження ІТ-технологій у діяльність суб'єктів страхової системи [4].

В умовах глобалізації уваги заслуговує тенденція злиття банківського та страхового капіталів (банки пропонують страхові послуги, створюють дочірні

страхові структури, а страхові компанії відкривають депозитні та ощадні рахунки, беруть участь у банківських формуваннях) [2]. Також розповсюджена тенденція з передачі ризиків зі страхового ринку на інші ринки (наприклад, ринок капіталу) [7]. Набуває розвитку тенденція мікрострахування (захист населення з низькими, нестабільними доходами від визначених подій в обмін на регулярні, низької вартості страхові платежі, що виступає ефективним способом забезпечення соціального захисту малозабезпеченого населення та забезпечує економічне зростання нерозвинутих країн світу) [6]. Також спостерігається тенденція до залучення страхових компаній до пенсійного бізнесу тощо.

Концептуальним напрямком розвитку вітчизняного страхового ринку є поступова його лібералізація, завданням якої є побудова оптимального співвідношення між інтеграцією вітчизняної страхової системи зі світовою і механізмами, що мають перешкоджати відтоку капіталів за кордон (рис.).

Рис. Механізм інтеграції вітчизняного страхового ринку у світовий

Світові тенденції розвитку страхових компаній можуть бути охарактеризовані як достатньо успішні. Іноземні страховики поступово виходять на страхові ринки інших країн (тобто вкладають кошти у діючих страховиків або створюють дочірні компанії), що сприяє розвитку світового страхового ринку шляхом надання якісних страхових послуг, пропозиції інноваційних страхових продуктів та здійсненню нагляду на відповідних ринках. Для цих країн привабливим є механізм участі іноземних страховиків у капіталі чи викуп національних страхових компаній. Створення страховиків зі 100 % іноземним капіталом можуть негативно впливати на страхові ринки інших країн (невідповідна конкуренція, банкрутство суб'єктів таких ринків, вагоме перетікання фінансових потоків, чутливість до коливань на міжнародних ринках тощо) [7, 9-12].

Під час розроблення концептуальних засад розвитку страхової діяльності в умовах глобалізації треба врахувати, що поряд з позитивним впливом глобалізації світового страхового ринку на вітчизняну страхову систему (приплив іноземних інвестицій у розвиток інфраструктури страхової системи, підвищення капіталізації та ємності її суб'єктів, використання інноваційних страхових технологій) виділяють також негативні аспекти такого впливу (втрата вітчизняного державного контролю над страховими резервами, інвестиційними ресурсами, обмеження державних можливостей у важливих галузях страхування, ціновим демпінгом тощо).

Концептуальними засадами розвитку страхової діяльності в умовах глобалізації є: розроблення адаптованих до сучасних умов господарювання інноваційних підходів до регулювання вітчизняного страхового ринку, оптимальне перейняття міжнародного досвіду діяльності страховиків та обмеження діяльності іноземних страховиків на вітчизняному ринку, поліпшення якості обслуговування у страховій сфері, опираючись на інноваційні технології; розширення вітчизняного асортименту страхових послуг з врахуванням інноваційних видів ризиків; переймання світового досвіду оцінки об'єктів страхування, розроблення Страхового кодексу, покращення складових фінансового стану та підвищення ефективності функціонування вітчизняних страховиків, забезпечення належного рівня фінансової безпеки на ринку.

Висновки. Внаслідок дослідження визначено складові елементи концептуальних засад розвитку страхової діяльності (результативні, забезпечувальні), чинники впливу на процес формування таких засад; наведено можливі стратегії розвитку вітчизняного страхового ринку (інерційна, модернізація); визначено характерні особливості глобалізації страхових відносин та сформовано концептуальні засади розвитку страхової діяльності в умовах глобалізації. При цьому враховано, що тенденції розвитку вітчизняної страхової діяльності супроводжуються динамізмом, інтернаціоналізацією, лібералізацією, появою нових ризиків, удосконаленням страхових продуктів та посиленням взаємозв'язків між страховим, банківським та інвестиційним секторами, що пояснюється активними процесами інтеграції відповідних країн у світову економіку, переходом до ринкових методів регулювання страхових відносин.

Література

1. Баглюк Ю.Б. Інтеграція українського ринку у світову систему : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.02 "Світове господарство і міжнародні економічні відносини" / Ю.Б. Баглюк. – Донецьк, 2008. – 22 с.
2. Багмет К.В. Дослідження передумов банківсько-страхової інтеграції / К.В. Багмет // Вісник Української академії банківської справи : зб. наук. праць. – 2010. – № 2. – С. 123-128.
3. Бутенко А.А. Процеси глобалізації та їх вплив на стан ринку страхових послуг / А.А. Бутенко // Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : зб. наук. праць. – Маріуполь, 2011. – Т. 2. – С. 140-144.
4. Дяконова І.І. Міжнародні фінанси : навч. посібн. / І.І. Дяконова. – К. : Вид-во "Центр навч. літ-ри", 2012. – 548 с.
5. Журавка О.С. Сучасні тенденції розвитку страхового ринку України / О.С. Журавка // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми : Вид-во "УАБС НБУ", 2009. – Вип. 27. – С. 306-313.
6. Козьменко О.В. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія / О.В. Козьменко, С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва. – Суми, 2011. – 388 с.

7. Лебединська Л.В. Фактори забезпечення стійкості страхових компаній в глобальному середовищі / Л.В. Лебединська, Л.М. Ремньова // Фінанси. Банківська справа : наук.-практ. журнал. – 2011. – № 1. – С. 113-120.
8. Мухіна О.В. Страховий ринок України: стан та проблеми розвитку / О.В. Мухіна // Фондовий ринок : інформат.-аналит. і науч.-практ. журнал. – 2010. – № 20. – С. 20-24.
9. Несімко С.О. Шляхи розвитку страхового ринку України в умовах глобалізації / С.О. Несімко // ЛНУ ім. Івана Франка. – 2011. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://libfor.com/index.php?newsid=237>.
10. Пікус Р.В. Розвиток страхового ринку в умовах глобалізації / Р.В. Пікус // Економіка. – 2011. – № 126. – С. 15-19.
11. Пластун В.Л. Тенденції розвитку страхових компаній в Україні та світі / В.Л. Пластун, В.С. Домбровський // Інноваційна економіка журнал : наук.-виробн. журнал. – 2012. – № 8. – С. 40-46.
12. Плиса В.Й. Проблеми інтеграції страхового ринку України у світовий страховий простір / В.Й. Плиса // Львівський національний університет ім. Івана Франка. – 2011. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://forinsurer.com/public/02/12/01/135>.
13. Приказнюк Н.В. Перспективи розвитку страхового ринку в умовах глобалізації / Н.В. Приказнюк // Економіка. – 2012. – № 113-114. – С. 39-42.
14. Уманців Ю. Страховий ринок України в умовах глобалізації світової економіки / Ю. Уманців // Економіка. – 2006. – № 81-82. – С. 1-3.
15. Шевченко В.І. Розвиток ринку страхових послуг в умовах глобалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.05.01 "Світове господарство і міжнародні економічні відносини" / В.І. Шевченко. – К., 2005. – 17 с.
16. World Insurance in 2012. Swiss Reinsurance Company. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.swissre.com/sigma/>.

Корнеев М.В. Концептуальные принципы развития страховой деятельности в условиях глобализации

Определены составляющие элементы концептуальных основ развития страховой деятельности, факторы влияния на процесс их формирования. Приведены возможные стратегии развития отечественного страхового рынка. Определены характерные особенности глобализации страховых отношений. Сформированы концептуальные основы развития страховой деятельности в условиях глобализации.

Ключевые слова: страховая деятельность, страховой рынок, страховая компания, концепция, развитие, стратегия, глобализация.

Korneev M.V. Conceptual principles of development of insurance activity in the conditions of globalization

In the article are certain the component elements of conceptual bases of development of insurance activity. Possible strategies of domestic insurance market development are resulted. The characteristic features of globalization of insurance relations are certain. Conceptual bases of development of insurance activity are formed in the conditions of globalization.

Keywords: insurance activity, insurance market, insurance company, conception, development, strategy, globalization.

УДК 336.71:336.22

Асист. О.С. Лемішовська, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка"

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМ ПРОЦЕСОМ БАНКІВ

Розкрито зміст, функціональне призначення та принципи організації методичного забезпечення складових управління податковим процесом банківських установ. Запропоновано розвиток й удосконалення типових методик ведення податкового обліку, організації процесів бюджетування, планування податків.